

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Ругало Богдан Андрійович

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ
МІЖНАРОДНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ 288

Taylor Alla

SOME THOUGHTS REGARDING WOMEN'S RIGHTS ADVOCACY IN ISLAMIC STATES 291

Фасій Анастасія Володимирівна

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ З ПСИХІЧНИМИ
РОЗЛАДАМИ 293

Чернявський Марк Віталійович

АДАПТАЦІЯ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЙ ООН ДО СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ГІБРИДНІ
ЗАГРОЗИ, ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА КІБЕРБЕЗПЕКА 297

Чорний Інеса

ІННОВАЦІЙНІ ЮРИДИЧНІ ПІДХОДИ ДО НОВИХ ВИКЛИКІВ У ПОЛЯРНИХ МОРСЬКИХ
ЗОНАХ: ЗМІЦНЕННЯ МІЖНАРОДНОГО УПРАВЛІННЯ В АРКТИЦІ ТА АНТАРКТИЦІ 300

СЕКЦІЯ 6. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МОРСЬКОЇ ТА МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Кормич Борис Анатолійович

ЕКОЛОГІЧНА СТРАТЕГІЯ ДЛЯ МОРСЬКИХ ПОРТІВ УКРАЇНИ: ПРАВОВИЙ БАЗИС І
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗУСИЛЛЯ 304

Аверочкіна Тетяна Володимирівна

ЩОДО ПРОТИДІЇ ЗАБРУДНЕННЮ ПОВІТРЯ ВІД МОРСЬКОЇ ТА ПОРТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ .. 307

Федотов Олексій Павлович, Назарко Артем Аркадійович

АВТОРИЗАЦІЯ НА ПРОВАДЖЕННЯ МИТНОЇ БРОКЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРАВОВИЙ
АСПЕКТ 311

Батанова Людмила Олександрівна

ЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ПРИ ВИРІШЕННІ МИТНИХ СПОРІВ 315

Коваль Наталія Олексіївна

ОНОВЛЕНА НАЦІОНАЛЬНА ТРАНСПОРТНА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ ТА РОЗВИТОК
ВНУТРІШНЬОГО ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ 318

Малеева Ганна Леонідівна

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВИННИХ
ОСІБ ЗА ЗАБРУДНЕННЯ МОРЯ 321

Сергєєв Юрій Володимирович

МОРСЬКА БЕЗПЕКА ТА ОХОРОНА ПІДВОДНИХ КАБЕЛІВ: ПЛАН ДІЙ ЄС 324

Барановська Валентина Федорівна

РЕФОРМУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ 329

Гайдаржи Роман Андрійович

ДЕЯКІ НОВІ ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ В ЧАСТИНІ ЕКСПЛУАТАЦІЇ МИТНОГО СКЛАДУ,
СКЛАДУ ТИМЧАСОВОГО ЗБЕРІГАННЯ 332

СЕКЦІЯ 7. ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СУДОУСТРОЮ, ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ, ІНШИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ, АДВОКАТУРИ

Бакаянова Нана Мезенівна

СТАНДАРТИ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ СТОСОВНО АДВОКАТА 337

Косюта Михайло Васильович

СПЕЦІАЛІЗОВАНА ЕКОЛОГІЧНА ПРОКУРАТУРА 342

Костенко Сергій Костянтинович

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРОКУРОРІВ: НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА ТА
ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ 345

Свида Олексій Георгійович

ДОБІР КАНДИДАТІВ НА СУДДІВСЬКІ ПОСАДИ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ 348

РЕФОРМУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

У 2024 році Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України ініціювало реформу державного екологічного контролю з метою наближення до європейських стандартів, а Державна екологічна інспекція України оприлюднила проект відповідної Стратегії [1]. Основною новацією стала переорієнтація традиційних контрольних механізмів на нові підходи, базовані на принципах сприяючого та доброго урядування. Зокрема планується запровадження 1) профілактичних заходів замість покарання зі зміщенням пріоритету на запобігання екологічним порушенням, а не фіксацію уже вчинених; 2) залежності оцінювання роботи інспекторів від екологічного стану закріпленої території, а не кількості виявлених порушень; 3) зменшення зон відповідальності інспекторів (з 447 до 75,5 км²) для підвищення результативності роботи, що дозволить більш ефективно контролювати територію [2; 3]. Крім того, передбачається впровадження цифрових сервісів стеження за екологічною ситуацією, що наразі отримало реалізацію через початок роботи офіційного інформаційного ресурсу «ЕкоЗагроза» для фото- та відеофіксації порушень екологічного законодавства та збирання доказової бази [4]. Цим інноваційним програмним продуктом сформовано зручний процес подання та обробки заяв для забезпечення підвищеної оперативності та прозорості у діяльності Державної екологічної інспекції у відповідь на звернення громадян щодо виявлених порушень природоохоронного законодавства. Його впровадження сприятиме підвищенню ефективності інспекційної роботи, а також посиленню взаємної довіри між органами державної влади та громадянським суспільством [5].

У межах реформування підходів до організації державного екологічного контролю у вересні 2024 року було оголошено про впровадження регіональних ініціатив, зокрема в Миколаївській та Одеській областях (Південно-Західний округ), а також у Поліському та Центральному округах, якими передбачено реалізацію пілотного проекту з метою підвищення ефективності моніторингу стану довкілля із забезпеченням постійної присутності інспекторів у пунктах екологічного контролю, розміщених на територіях територіальних громад [6].

У контексті впровадження принципів доброго урядування особлива увага також приділяється залученню громадськості до процесів моніторингу екологічних порушень, що узгоджується з положеннями Директиви 2004/35/ЄС [7]. Зазначені принципи передбачають прозорість, підзвітність та інклюзивність процесу ухвалення рішень тощо [8], які є ключовими умовами ефективного управління екологічною сферою. Забезпечення участі громадян сприяє підвищенню довіри до інституцій державної влади, зниженню конфліктності рішень та підви-

щенню легітимності екологічної політики. Активне залучення громадянського суспільства до процесів ухвалення рішень у сфері охорони довкілля стимулює формування культури спільної відповідальності за екологічний стан середовища. Спрямовані на їх впровадження норми закріплені в ухваленому Верховною Радою України у першому читанні проєкті Закону України № 3091 «Про державний екологічний контроль» [9]. Зокрема, законопроект передбачає розширення можливостей громадян щодо повідомлення про порушення природоохоронного законодавства шляхом подання електронних звернень, а також участі у ініційованих екологічних перевірках. Підготовлений до другого читання текст законопроекту містить положення, що відкривають нові механізми залучення інститутів громадянського суспільства до процесу формування кадрового складу органів державного екологічного контролю. Зокрема, недержавні організації отримають право долучатися до конкурсного відбору кандидатів на посади керівників зазначених органів як на національному, так і на регіональному рівнях. Така участь покликана забезпечити прозорість, справедливість та підвищення якості кадрового забезпечення. Окрім того, передбачено широкі права громадськості, зокрема щодо вільного доступу до інформації про результати перевірок, можливості подання пропозицій до планів здійснення перевірок, а також права на оскарження в судовому порядку рішень, дій чи бездіяльності органів екологічного контролю. Закріплення цих положень є імплементацією норм Орхуської конвенції [10], яка зобов'язує держави забезпечувати своєчасне, адекватне й ефективне інформування громадськості на ранніх стадіях прийняття рішень, а також гарантує урахування результатів громадської участі у фінальних рішеннях. У разі порушення права на доступ до інформації або участі у прийнятті рішень будь-яка особа має право на звернення до суду [11].

Особливої актуальності набуває участь громадськості в екологічному моніторингу у морських і річкових портах, які є зонами підвищеного ризику забруднення. Участь місцевих громад, екологічних громадських організацій та представників бізнесу дозволяє виявляти факти скидання забруднюючих речовин, несанкціонованих викидів або порушень режимів обробки вантажів. Ураховуючи зростаючу роль водного транспорту в умовах кліматичних викликів і логістичних трансформацій, подальше посилення участі громадськості в екологічному нагляді в портах сприятиме як збереженню довкілля, так і зміцненню демократичних засад управління. Громадський моніторинг у портах може здійснюватися шляхом використання відкритих даних, інструментів громадської науки (citizen science), фото- та відеофіксації, а також шляхом подання обґрунтованих звернень до органів державного контролю. Прикладами таких ініціатив, що можуть бути основою для впровадження та активізації розвитку взаємодії портів та місцевих громад, зокрема в екологічному напрямку, є: “GROMADA Project” (проект, спрямований на залучення громадськості до наукових досліджень з метою виявлення екологічних порушень та сприяння правовій відповідальності) [12]; “UkrBIN” (метою проєкту є максимальна ефективність і доступність спо-

стережень щороку для любителів і професійних біологів) [13]; “SaveEcoBot”, що поєднує дані про забруднення, забруднювачів та інструменти захисту довкілля [14] тощо.

Таким чином, реформа державного екологічного контролю в Україні, ініційована у 2024 році, засвідчує поступове наближення екологічного управління до європейських стандартів доброго урядування. Основними новаціями стали цифровізація процедур, переорієнтація інспекційної діяльності на профілактику порушень та розширення участі громадськості. Інституціоналізація громадського контролю, особливо в екологічно вразливих зонах, таких як морські та річкові порти, створює нові можливості для моніторингу довкілля та посилення прозорості, а запровадження механізмів співпраці з громадськістю сприяє підвищенню ефективності екологічної політики та зміцненню довіри до державних інституцій.

Список використаних джерел:

1. Повідомлення про оприлюднення проєкту розпорядження Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.dei.gov.ua/post/2847>
2. Побел О. Стратегія реформування екологічного контролю: чи запрацює в Україні європейська модель державного нагляду. URL: <https://surl.li/wzrbtr>
3. Белоусова К. В ДЕІ розпочали обговорення проєкту Стратегії реформування екоконтролю. URL: <https://surl.li/nhpsey>
4. ЕкоЗагроза. URL: <https://ecozagroza.gov.ua>
5. Державна екологічна інспекція України презентувала нові підходи до екологічного контролю на міжнародному рівні. URL: <https://surl.li/ngpyiq>
6. На Миколаївщині та Одещині буде реалізовано пілотний проєкт у рамках реформи системи екоконтролю. URL: <https://sw.dei.gov.ua/post/3321>
7. Директива 2004/35/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про екологічну відповідальність за попередження та ліквідацію наслідків завданої навколишньому середовищу шкоди від 21 квітня 2004 року. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_965#Text
8. 12 Principles of Good Democratic Governance. URL: <https://www.coe.int/en/web/centre-of-expertise-for-multilevel-governance/12-principles>
9. Проєкт Закону про державний екологічний контроль № 3091 від 19.02.2020. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68186
10. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, 1998. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text
11. Як реформа екоконтролю наближає Україну до ЄС. URL: <https://mepr.gov.ua/yak-reforma-ekokontrolyu-nablyzhaye-ukrayinu-do-yes/>
12. The GROMADA project: citizen science for environmental protection and accountability in Ukraine. URL: <https://ceobs.org/the-gromada-project-citizen-science-for-environmental-protection-and-accountability-in-ukraine/>

13. Ukrainian Biodiversity Information Network. URL: <https://ukrbio.net>

14. SaveEcoBot. URL: <https://www.saveecobot.com>

Ключові слова: публічне адміністрування, контроль, нагляд, екоінспекція, екологічний контроль, морське середовище, екологічна безпека, добре урядування, громадська участь.

Keywords: public administration, control, supervision, eco-inspection, environmental control, marine environment, environmental safety, good governance, public participation.

Гайдаржи Роман Андрійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри морського та митного права*

ДЕЯКІ НОВІ ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ В ЧАСТИНІ ЕКСПЛУАТАЦІЇ МИТНОГО СКЛАДУ, СКЛАДУ ТИМЧАСОВОГО ЗБЕРІГАННЯ

Науково-практична проблематика у сфері митної справи, яка передусім пов'язана із поміщенням та перебуванням товарів на відповідальному зберіганні під митним контролем на митному складі або складі тимчасового зберігання, а також подальшим випуском товарів у обіг з цих складських територій є значно актуальною, враховуючи новації у світлі Закону України від 22.08.2024 р. № 3926-IX «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу» (далі – Закон України № 3926-IX) [1].

Під час провадження зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД), суб'єкти такої діяльності, так би мовити «не від гарного стану справ» поміщують номенклатуру своїх товарів під митний контроль на територіях складської інфраструктури зі спеціальним митним статусом. Замість того, щоб як най шоріше здійснити митне оформлення товарів (здійснити введення їх в обіг) платники податків, що здійснюють ЗЕД (наприклад, підприємство-імпортер) мають нести додаткові фінансові витрати (в наслідок ускладнення імпоротної операції), які спрямовані на поміщення товарів під митний контроль на складські потужності інфраструктурних об'єктів зі спеціальним митним статусом. Більшість питань, які ускладнюють імпортну операцію платники податків, що здійснюють ЗЕД, виникають при нехтуванні законодавством України з питань митної справи та/або правилами зовнішньоекономічної діяльності на території України. Однак, як би це парадоксально не звучить але поміщення товарів під митний контроль на складські потужності інфраструктурних об'єктів зі спеціальним митним статусом (відповідальне митне збереження) дозволяє вирішити, а в деяких випадках й виправити цілий комплекс складних питань, які виникають у підприємства-імпортера під час реалізації імпортних операцій. До цих питань можливо віднести звільнення від товару транспортний засіб комерційного призначення (не перетворюючи його на «склади на колесах», якщо казати про автомобільний тран-